

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI
TOSHKENT DAVLAT SHARQSHUNOSLIK UNIVERSITETI

MAXSUS FANLARNI O'QITISH METODIKASI

FANINING O'QUV DASTURI

Bilim sohasi:	200 000	San'at va gumanitar fanlar
Ta'lim sohasi:	230 000	Tillar
Mutaxassislik:	70230101	Lingvistika (sharq tillari bo'yicha)

Toshkent - 2022

M

*Al
Jr*

afhar

PS

Fan/modul kodi MFO'M1302	O'quv yili 2022-2023	Semestr 3	ECTS - Kreditlar 2	
Fan/modul turi Majburiy	Ta'lim tili O'zbek		Haftadagi dars soatlari 2	
1.	Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
		O'rganilayotgan til stilistikasi	24	36
2.	I. Fanning mazmuni			
	<p>Bo'lajak universitet o'qituvchilarining kasbiy tayyorgarligi nafaqat nazariy bilimlarni chuqur egallashni, balki ularni o'quv jarayoniga joriy qilish metodikasini ham o'z ichiga olishi kerak. Ushbu kurs filologiya fakultetlarining 5A 120102 – Tilshunoslik (sharq tillari bo'yicha) yo'nalishi bo'yicha "Oliy ta'lim o'qituvchisi" qo'shimcha malakasiga ega bo'lgan magistrantlar uchun mo'ljallangan. Kursning tuzilishi va mazmuni uning taklif etilayotgan dasturida aks ettirilgan hamda ta'limni rivojlantirishning hozirgi bosqichida oliy ta'lim oldida turgan maqsad va vazifalar, oliy ta'lim muassasasi bitiruvchisining kasbiy tayyorgarligining minimal mazmuni va darajasiga qo'yiladigan davlat talablari bilan belgilanadi. "Oliy ta'lim o'qituvchisi" (qo'shimcha) malakasini olish uchun magistratura dasturi</p> <p>Maqsad - bo'lajak magistrni Davlat ta'lim standartlari va universitet o'quv rejasida nazarda tutilgan pedagogik amaliyotni o'tashga va oliy ta'lim muassasalarida bo'lajak pedagogik faoliyatga tayyorlash.</p> <p>Kursning asosiy vazifalari quyidagilar haqida tushuncha berishdir:</p> <ul style="list-style-type: none"> - filologiya fakultetlarida o'qitiladigan til fanlari tizimi, ularning o'quv jarayonidagi o'rni; ularning qurilish xususiyatlari, bir-biri va boshqa filologiya fanlari bilan o'zaro bog'liqligi; - tilshunoslik fanlari bo'yicha mashg'ulotlarning asosiy shakllari va ularni o'tkazish metodikasi haqida; talabalarning mustaqil o'quv va ilmiy faoliyatini tashkil etish va boshqarish bo'yicha; - bilimlarni o'zlashtirish, ko'nikma va malakalarni rivojlantirish ustidan nazoratning zamonaviy shakllari haqida; - o'qituvchining mashg'ulotlarga tayyorgarlik ko'rish, rejalashtirish, ularning kasbiy saviyasini oshirishdagi faoliyati haqida. <p style="text-align: center;">II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)</p> <p>1-mavzu: Zamonaviy universitet filologiya oliy ta'limi tushunchasi va tuzilishi gumanitar ta'limning tarkibiy qismi sifatida</p> <p>Ta'lim jarayonining mazmuni (Davlat ta'lim standartlari (DTS) va ushbu ta'lim yo'nalishi bo'yicha bakalavrlar, magistrlar, bitiruvchilarni tayyorlash bo'yicha o'quv dasturlari</p>			

2-mavzu: Ta'lim va tarbiya muammolarini o'rganuvchi va tadqiq qiluvchi ilmiy (pedagogik) bilimlar tarmog'i sifatida didaktikaning umumiy tushunchasi

Lingvodidaktika didaktikaning tarkibiy qismi sifatida, uning ob'ekti va predmeti. Lingvodidaktika va tillarni o'qitishning xususiy usullarining o'zaro bog'liqligi. Oliy o'quv yurtlarida lingvodidaktikaning vazifalari va mazmuni.

3-mavzu: Tilshunoslik fanlari tizimi va ularni muvofiqlashtirish

Til o'rganishning tarixiy va statik jihatlarini. Til fanlarining chegaralanishi:

3.1. Til tizimini o'rganish (darajalar, xronologik printsipl bo'yicha);

3.2. Tildan foydalanishni, uning faoliyatini (nutq madaniyati, stilistika, umumiy ritorika, nutq aloqasi nazariyasi, matn lingvistikasi va boshqalar) o'rganish.

4-mavzu: Umumiy tilshunoslik kurslarining o'rni, roli va tabiati

Tilshunoslik fanlarini o'qitishda birlik va uzluksizlik, fanlararo va fanlararo aloqadorlik. Til o'rganish tamoyili sifatida izchillik.

5-mavzu: Filologlarni lingvistik va kasbiy tayyorlash tizimida maxsus kurslar, maxsus seminarlar va tanlov kurslari

Maxsus kurslar, maxsus seminarlar va tanlovlarning maqsadi, vazifalari, muammolari, qurish tamoyillari, umumiy kurslar bilan bog'liqligi; maxsus kurslar, maxsus seminarlar va fakultativlarni sahnalashtirish uslubining xususiyatlari; maxsus kurslar va maxsus seminarlar, integrativ va propedevtik xarakterdagi maxsus kurslarni chuqurlashtirish, to'ldirish, kengaytirish; talabalar ilmiy-tadqiqot ishlariga ko'nikmasini shakllantirishda maxsus kurslar va maxsus seminarlarning o'rni.

6-mavzu: Oliy o'quv yurtlarida o'quv jarayonini tashkil etish shakllari va usullari

Talabalar auditoriya va mustaqil ishi; auditoriya faoliyatining asosiy turlari: ma'ruza, amaliy va laboratoriya mashg'ulotlari, seminarlar, kollokviumlar, maslahatlar;

6.1 ma'ruza umumiy va maxsus kurslarni o'qitishning asosiy va maxsus shakli sifatida; universitet ma'ruzalarining tipologiyasi va ularning tuzilishi: o'quv kursi tizimida egallagan o'rniga ko'ra: kirish, montaj, dastur-mavzuiy (joriy), ma'ruza-sharh, takrorlash va takrorlash-takrorlash (yakuniy); qo'llanilgan uslub va texnologiyalarga ko'ra: an'anaviy (axborotli, ma'ruza-sharh va boshqalar) va no'an'anaviy (innovatsion): muammoli, ikki kishilik ma'ruza (dialog), ma'ruza-munozara (bahs), ma'ruza-matbuot anjumani va boshqalar; ma'ruzachi va tinglovchilar o'rtasidagi muloqot chastotasi bo'yicha: bir martalik, tematik, sikl; ma'ruzalarning darsliklar mazmuni bilan bog'liqligi va ularda tilshunoslik fanining hozirgi holatini aks ettirish; ma'ruza materialini tanlash tamoyillari; ma'ruza kursi tizim sifatida; o'qituvchini ma'ruza va uni

o'qishga tayyorlash;

6.2. amaliy mashg'ulotlar va seminarlar: takroriy-umumlashtiruvchi turdagi seminarlar, ijodiy, seminar-munozara (davra suhbat), seminar-qidiruv, seminar-biznes o'yini va boshqalar, ularning maqsadi va metodikasi; laboratoriya mashg'ulotlarining o'ziga xos xususiyatlari, ularning mazmuni va metodikasi; o'quv-tarbiyaviy ishlarni tashkil etish shakli sifatida kolokviyalarning o'rni va vazifalari, ularni amalga oshirish metodikasi; konsultatsiyalarning o'quv jarayonidagi o'rni va vazifalari va ularning turlari. Talabalarning mustaqil ishi (TMI) zamonaviy oliy ta'lim muassasalarida filologlar tayyorlashning eng muhim shakli sifatida

7-mavzu: Filologlar tayyorlashda o'quv-uslubiy amaliyotning o'rni va vazifalari, ularni amalga oshirish metodikasi.

Talabalar mustaqil ishi (TMI)ga rahbarlik qilish, uni tashkil etish va uni nazorat qilish (MIN); OTMda individual talabalar mustaqil ishi - tabaqalashtirilgan, talabalarga yo'naltirilgan ta'lim tamoyilini amalga oshirish asosi sifatida; TMI ni faollashtirish va uni yanada takomillashtirish yo'llari

8-mavzu: Universitetda bilim, ko'nikma, uning ahamiyati va o'quv jarayonidagi o'rni nazorati

9-mavzu: Talabalarining ilmiy-tadqiqot ishlarini tashkil etish shakllari

9.1. Pedagogik nazorat funktsiyalari: diagnostik, o'quv, tarbiyaviy;

9.2. nazorat shakllari: joriy, mavzuli, bosqichli, yakuniy;

9.3. K.ning an'anaviy turlari: test, individual suhbat, referat, ofset, semestr va ko'chirish imtihonlari, kurs loyihasi himoyasi, yakuniy davlat attestatsiyasi, davlat imtihoni (intizomiy, keng qamrovli, fanlararo), VKR himoyasi (bakalavr, diplom, magistrlik dissertatsiyasi) ;

9.4. K.ning noan'anaviy turlari: test, reyting tizimi; monitoring maktabingizdagi ta'lim sifatini oshirish va o'quvchilar bilim darajasini nazorat qilish tizimini takomillashtirishga yordam beruvchi samarali shakl sifatida.

10-mavzu: Zamonaviy lingvodidaktikada o'qitish vositalari

Amaliy va seminar mashg'ulotlaridagi ma'ruzalar ilmiy ishlarga jalb qilish usuli sifatida; ilmiy ishning samarali shakli sifatida talabalarining ilmiy anjumanlarida, ilmiy to'garaklar va muammoli guruhlarda ma'ruzalar qilish; lingvistik fanlar bo'yicha talabalarining referatlar, kurs ishlari, diplom ishlari, ularning mavzulari, tuzilishi, ilmiy tadqiqotga qo'yiladigan talablar (loyihalash, himoya qilish, baholash mezonlari); kurs va tezislarini boshqarish metodikasi; dissertatsiyani ko'rib chiqish, taqrizning tuzilishi, mazmuni; Bakalavrning bitiruv malakaviy ishi, magistrlik dissertatsiyasi, ularga qo'yiladigan talablar, ularning tuzilishi, dizayni, himoyasi. Magistrlik dissertatsiyasiga sharh.

11-mavzu: “Asosiy sharq tili” va “Asosiy sharq tili tarixi” kurslarining asosiy bo‘limlarini o‘qitishning uslubiy jihatlar va muammolari

Filolog kadrlar tayyorlashda o‘quv-uslubiy vositalarning o‘rni; lingvistik fanlar bo‘yicha namunaviy va o‘quv rejalari ish rejalari va dasturlari; lingvistik kurslarni qurish tamoyillarini dasturlarda aks ettirish; tilshunoslik bo‘yicha ilmiy va ma'lumotnomalar; universitet darsliklari va o‘quv qo‘llanmalari, tilshunoslik fanlari bo‘yicha mashqlar to‘plami; oliy o‘quv yurtlarida filolog kadrlar tayyorlashning dasturiy-uslubiy ta‘minoti: sikllardagi umumiy kurslarning asosiy va ishchi dasturlari, ularni tahlil qilish, maxsus kurslar va maxsus seminarlar dasturlari; tilshunoslik fanlari bo‘yicha asosiy darslik va o‘quv qo‘llanmalar, ularni tahlil qilish; universitet darsligi, yangi avlod darsliklari, filologlar uchun o‘quv qo‘llanmalarining tipologik modelini yaratish masalasi; o‘quv jarayonida ko‘rgazmali qurollar, TSO, zamonaviy kompyuter vositalari; elektron darsliklar va o‘quv qo‘llanmalari, o‘quv dasturlari, ulardan foydalanish va ishlab chiqish usullari.

III. Amaliy mashg‘ulotlari bo‘yicha ko‘rsatma va tavsiyalar

1. Zamonaviy universitet filologiya oliy ta‘limi tushunchasi va tuzilishi gumanitar ta‘limning tarkibiy qismi sifatida.
2. Ta‘lim va tarbiya muammolarini o‘rganuvchi va tadqiq qiluvchi ilmiy (pedagogik) bilimlar tarmog‘i sifatida didaktikaning umumiy tushunchasi.
3. Tilshunoslik fanlari tizimi va ularni muvofiqlashtirish
4. Umumiy tilshunoslik kurslarining o‘rni, roli va tabiati
5. Filologlarni lingvistik va kasbiy tayyorlash tizimida maxsus kurslar, maxsus seminarlar va tanlov kurslari
6. Oliy o‘quv yurtlarida o‘quv jarayonini tashkil etish shakllari va usullari
7. Talabalarning mustaqil ishi (TMI) zamonaviy oliy ta‘lim muassasalarida filologlar tayyorlashning eng muhim shakli sifatida
8. Filologlar tayyorlashda o‘quv-uslubiy amaliyotning o‘rni va vazifalari, ularni amalga oshirish metodikasi.
9. Universitetda bilim, ko‘nikma, uning ahamiyati va o‘quv jarayonidagi o‘rni nazorati
10. Talabalarning ilmiy-tadqiqot ishlarini tashkil etish shakllari
11. Zamonaviy lingvodidaktikada o‘qitish vositalari
12. “Asosiy sharq tili” va “Asosiy sharq tili tarixi” kurslarining asosiy bo‘limlarini o‘qitishning uslubiy jihatlar va muammolari.

Nazariy mashg‘ulotlarda olingan bilimlarni talabalar amaliy mashg‘ulotlarda ko‘nikma va malakalarini oshirib, mustahkamlab boradilar. Amaliy darslarga tayyorlanish uchun talabalar qo‘shimcha ilmiy adabiyotlarni o‘qiydilar va bu ham o‘z o‘rnida mazkur fanni yanada chuqur egallash uchun yordam beradi.

Amaliy mashg‘ulotlar multimedia qurilmalari bilan jihozlangan auditoriyada bir akademik guruhga bir professor-o‘qituvchi tomonidan o‘tkazilishi zarur. Mashg‘ulotlar faol va interfaktiv usullar yordamida o‘tilishi,

mos ravishda munosib pedagogik va axborot texnologiyalar qo'llanilishi maqsadga muvofiq.

IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ish

Magistrning mustaqil ishiga qo'yiladigan talablar

Asosiy talab: magistrantning mustaqil ishi tizimli va keng qamrovli bo'lishi kerak. Buni amalga oshirishda unga quyidagilar tavsiya etiladi:

- kurs bo'yicha adabiyotlar bilan tanishish;
- fan asoslarini bilish;
- zamonaviy o'quv-axborot texnologiyalarini tanlashni, ularni keyinchalik mustaqil ishlarni bajarish jarayonida qo'llash bilan asoslay bilish;

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

1. Til o'qitishning lingvodidaktika va xususiy metodlarining nisbati
2. Til o'rganishning tarixiy va statik jihatlari.
3. Ma'ruza umumiy va maxsus kurslarni o'qitishning asosiy va maxsus shakli sifatida
4. Konsultatsiyalarning o'quv jarayonida tutgan o'rni va vazifalari va ularning turlari.
5. Tilshunoslik fanlaridan talabalar bilimini nazorat qilish shakllari
6. Amaliy va seminar mashg'ulotlaridagi ma'ruzalar ilmiy ishlarga jalb qilish usuli sifatida
7. Filolog kadrlar tayyorlash o'quv jarayonida o'quv qurollarining o'rni Mustaqil o'lashiriladigan mavzular bo'yicha magistr tomonidan referatlar tayyorlash va uni taqdimot qilish tavsiya etiladi.

3. V Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)

Fanni o'zlashtirish natijasida magistr:

Fan bo'yicha talabalarning bilim, ko'nikma va malakalariga quyidagi talablar qo'yiladi. **Talaba:**

- filologiya fakultetlarida o'qitiladigan til fanlari tizimi, ularning o'quv jarayonidagi o'rni; ularning qurilish xususiyatlari, bir-biri bilan va boshqa filologiya fanlari bilan o'zaro bog'liqligi haqida **tasavvurga ega bo'lishi;**

- tilshunoslik fanlari bo'yicha mashg'ulotlarning asosiy shakllari va ularni o'tkazish metodikasini

- talabalarning mustaqil o'quv va ilmiy faoliyatini tashkil etish va boshqarish

- bilimlarni o'zlashtirish, ko'nikma va malakalarni rivojlantirish ustidan nazoratning zamonaviy shakllari;

- o'qituvchining mashg'ulotlarga tayyorgarlik ko'rish, rejalashtirish, ularning kasbiy darajasini oshirish bo'yicha ishi **bilishi va ulardan foydalana olishi;**

ilmiy adabiyotlar bilan,

- o'rganilayotgan mavzular doirasidagi nuqtai nazar, qarash va yondashuvlarni solishtirish va olingan ma'lumotlarni umimlashtirish **ko'nikmalarga ega bo'lishi kerak**

4. VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:

- Ma'ruzalar;

	<ul style="list-style-type: none"> • seminarlar (mantiqiu fikrlash, tezkor savol-javoblar); • guruhlarda ishlash; • taqdimotlarni qilish; • individual loyihalar; • jamoa bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar .
5.	<p style="text-align: center;">VII. Kreditlarni olish uchun talablar:</p> <p>Lingvodidatika nazariyasi va amaliyotini to'liq bilish, olingan bilimlarni amaliyotda qo'llay olish, o'rganilayotgan jarayonlarni mustaqil kuzatish, joriy va oraliq nazorat shaklidagi topshiriqlarni bajarish, bilimlarning yakuniy nazorati yozma ishini topshirish.</p>
6.	<p style="text-align: center;">Asosiy adabiyotlar</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Архангельский С.И. Лекции по теории обучения в высшей школе. – М., 1974. 2. Архангельский С.И. Учебный процесс в высшей школе, его закономерные основы и методы. - М., 1980. 3. Василевский С.М. Лекционное преподавание в высшей школе. Краткий исторический очерк, психолого-педагогические основы и общая методика. -Г., 1959. 4. Волошина Т.А. Использование автоматизированных обучающих курсов при изучении введения в языкознание.// Проблемы содержания учебного процесса в условиях перестройки высшей школы. Мат-лы конференции. – Ростов н/Д. 1990. Ч.1. 5. Гальскова Н.Д. И лингводидактика, и методика обучения иностранным языкам // ИЯШ. -1997. -№5, №6. 6. Оптимизация учебно-воспитательного процесса: единство и преемственность, межпредметность в преподавании лингвистических дисциплин. – М., 1989. <p style="text-align: center;">Xorijiy adabiyotlar</p> <ol style="list-style-type: none"> 7. Гамаюнов К.К. Самостоятельная работа студентов. Методические рекомендации для преподавателя. -Л., 1988. 8. Межпредметные связи в преподавании лингвистических дисциплин. Методические рекомендации.// Отв. ред. И.Г. Добродомов. – М., 1986. 9. Компьютерная лингвография/ Научн.ред.Замов Н.К., Галиуллин. – Казань, 1995. <p style="text-align: center;">Qo'shimcha adabiyotlar</p> <ol style="list-style-type: none"> 10. Mirziyoyev Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat'iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. – T.: “O'zbekiston”, 2017. 11. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. (Мы все вместе построим свободное, демократическое и процветающее государство Узбекистан).– T.: “O'zbekiston”, 2016. –56 b. 12. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash – yurt va xalq farovonligining garovi. (Обеспечение верховенства закона

и интересов человека – гарантия развития и благополучия народа). – Т.: “O‘zbekiston”, 2017. – 48 b.
13. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va oliyjanob xalqimiz bilan quramiz. – T.: “O‘zbekiston”, 2017. – 488 b.

Internet saytlari:

1. <http://www.rsl.ru/>;
2. <http://www.msu.ru/>;
3. <http://www.nlr.ru/>;
4. http://el.tfi.uz/pdf/enmcoq22_uzk.pdf.
5. http://el.tfi.uz/pdf/enmcoq22_uzl.pdf.
6. <http://www.ziyonet.uz>
7. <http://www.lib.ru>

7. O‘quv dasturi “Nazariy va amaliy tilshunoslik” kafedrasida ishlab chiqilgan va 2022-yil _____dagi _-sonli bayonnomasi bilan ma’qullangan.

O‘quv dasturi Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti Kengashining 2022-yil 30-iyun dagi 11-sonli bayoni bilan tasdiqlangan.

8. **Fan/ modul uchun mas’ul:**
Islamdjanova X.I. – TDSHU professori, filologiya fanlari doktori

9. **Taqrizchilar:**
Omonov Q.Sh. – TDSHU professori, filologiya fanlari doktori
Qulmamatov D.S. – O‘zMU professori, filologiya fanlari doktori